

VASFIY G‘AZALI, NABIJON HASANOV MUSIQASI “SALLAMNO”

*Shavkatova Kamola Dilshod qizi**Andijon davlat pedagogika institute**“Ijtimoiy –gumanitar fanlar va san’at” fakulteti**“Musiqqa ta’limi” yo‘nalishi 101-guruh talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada asar yuzasidan ijro na'munalarining badiiy ifodali xususiyatlari va rivojlanishi, asar muallifi va bastakorining ijod yo‘li yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: g‘azal, orkestr, ansambl, “Sallamno”, musiqqa, milliy musiqqa, milliy uslub, ashula, qo‘shiq, bastakor, sozanda, ijod.

Аннотация: В данной статье освещаются художественно-выразительные особенности и развитие образцов исполнения на поверхности произведения, творческий путь автора и композитора произведения.

Ключевые слова: Газель, оркестр, ансамбль, “Салламно”, музыка, народная музыка, национальный стиль, пение, песня, композитор, в стихах, творчество.

Annotation: this article highlights the artistic expressive features and development of performance hymns, the path of creativity of the author and composer of the work.

Keywords: Ghazal, orchestra, ensemble, “Sallamno”, music, National Music, national style, singing, singing, composer, lyricist, creation.

O‘zbek san’atida she’r va musiqaning uyg‘unligi o‘ziga xos o‘ringa ega. Shuningdek “Vasfiy g‘azali” va Nabijon Hasanovning musiqasi bilan ijro etilgan "Sallamno" qo‘shig‘i o‘zbek san’atida katta ahamiyatga ega asarlardan biri. Ushbu asar o‘ziga xos milliy uslub va dilni larzaga keltiruvchi so‘zlari bilan ajralib turadi. O‘zbek madaniyatining boy merosi bo‘lgan "Sallamno" Vasfiy she’riyati va Nabijon “Hasanov musiqasining betakror uyg‘unligi orqali o‘ziga xos badiiy asarga aylangan. Ushbu asar sevgi, fidoyilik va go‘zallikni ulug‘lovchi milliy durdonalardan biridir. Sallamno” musiqasining yaratilib, ommaga taqdim etilishida Nabijon Hasanovning xizmati katta. Nabijon Hasanov o‘zbek musiqasining oltin davr vakillaridan biri bo‘lib, o‘z ijodi bilan milliy musiqqa rivojiga ulkan hissa qo‘shdi. U xalq kuylarini chuqur o‘rgangan va o‘zining bastakorlik faoliyatida xalq musiqasi motivlaridan keng foydalangan. Hasanovning qo‘shiqlari xalq qalbiga yaqin bo‘lib, o‘zining ohangdorligi va mazmuni bilan ajralib turadi. Nabijon Hasanov (1913–1972) — O‘zbekiston xalq artisti, bastakor va sozanda bo‘lib, o‘zining musiqqa sohasidagi faoliyati bilan mashhurdir. U 1913-yilda Samarqand shahrida tug‘ilgan. Musiqaga qiziqish va talantini yoshligidan namoyon etgan Hasanov dastlab T. Sodiqovdan nay va g‘ijjak

chalishni o'rgangan. Keyinchalik u turli san'at tarmoqlarida, xususan, teatr va orkestrda faoliyat yuritdi. Hasanovning ijodi ko'plab teatr va musiqali ansambllarda keng tarqalgan. U o'zining bastakorlik faoliyatida eng ko'p ashula va qo'shiqlar yaratgan. U ko'plab mashhur asarlarga mualliflik qilgan, jumladan, "Sallamno", "Ko'rdim", "Aylanay", "Jafo qilma", "Jonajon o'lkam", "Ona Samarqand" kabi lirik va ommaviy qo'shiqlarni yaratgan. Ayniqsa, "Sallamno" qo'shig'i, nafaqat o'zining ijrosi, balki musiqiy o'ziga xosligi bilan keng tarqalgan. Uning ijodida milliy musiqaning yuksalishiga katta hissa qo'shgan. "Yalla" ansambli kabi guruhlar tomonidan ham Hasanovning asarlari qayta talqin qilingan. Uning ko'plab asarlari o'zbek estrada musiqasining rivojiga hissa qo'shgan. Hasanovning musiqiy merosi, xalq musiqasining o'ziga xos uslublarni saqlab qolgan holda, zamonaviy musiqaga ko'plab yangiliklar kiritgan. U ko'plab teatrlar, ansambllar va orkestrlar bilan ishladi, o'z asarlarini nafaqat estrada, balki klassik musiqada ham ijro etildi. Hasanovning musiqiy merosi, xalq musiqasining o'ziga xos uslublarni saqlab qolgan holda, zamonaviy musiqaga ko'plab yangiliklar kiritgan. U ko'plab teatrlar, ansambllar va orkestrlar bilan ishladi, o'z asarlarini nafaqat estrada, balki klassik musiqada ham ijro etildi. U o'zining xalqona, lirik va rasmiy asarlari bilan bugungi kunda ham sevimli bastakorlar orasida. Dastlab Samarqand va Andijon teatrlarida ishlagan, shuningdek, O'zbekiston Davlat Musiqali Teatrida, Navoiy teatrida va O'zbekiston radioqo'mitasida ko'plab yirik orkestrlar va ansambllarda faoliyat yuritgan. 1967-yilda "O'zbekiston xalq artisti" unvoniga sazovor bo'lgan. ¹Bu unvon uning musiqiy ijodi millat ruhiyatini aks ettirgan asarlar yaratgani uchun berilgan. U musiqa sohasidagi faoliyatini yoshligidan boshlagan, dastlab T. Sodiqovdan nay va g'ijjak chalishni o'rgangan. Hasanov ko'plab teatr va ansambllarda musiqa rahbari, dirijyor va sozanda sifatida faoliyat yuritgan, jumladan Andijon va Samarqand teatrlarida, Navoiy teatri xalq cholg'u asboblari ansamblida hamda O'zbekiston radioqo'mitasi orkestrida ishlagan. Uning ijodiy faoliyati asosan qo'shiq va ashulalar bilan bog'liq. "Sallamno", "Ko'rdim", "Aylanay", "Jafo qilma" kabi asarlari hamda "Jonajon o'lkam", "Ona Samarqand", "Intizor" kabi lirik qo'shiqlari xalq orasida keng tarqalgan. Hasanovning ijodi milliy musiqaning rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi va uning ayrim asarlari zamonaviy estrada guruhlari tomonidan qayta ishlangan. Uning ijodi xalq musiqasini saqlab qolish va uni zamonaviy musiqaga uyg'unlashtirishga katta hissa qo'shdi. Nabijon Hasanov 1972-yilda vafot etdi. U o'zidan boy musiqiy meros qoldirib, o'zbek musiqasi tarixida muhim o'rin egallagan. Hasanovning asarlari o'zbek milliy madaniyatini targ'ib qilishda muhim rol o'ynagan va bugungi kunda ham e'zozlanib kelmoqda. Hasanovning asarlari o'zbek milliy madaniyatini targ'ib qilishda muhim rol o'ynagan va bugungi kunda ham e'zozlanib kelmoqda. "Sallamno" g'azali muallifi Vasfiy asl

¹ <https://uz.wikipedia.org/wiki/>

ismi Mahmudxo‘ja bo‘lib, u o‘zbek mumtoz adabiyotining yorqin vakillaridan biridir. XIX asrning oxiri va XX asrning boshlarida yashab, o‘zbek adabiyoti, xususan, g‘azal janrida boy ijodiy meros qoldirgan. Uning she‘rlari sevgi, muhabbat, hayot falsafasi va insoniy qadriyatlarni tarannum etadi. Vasfiy 1850-yillarda Qo‘qonda tug‘ilgan deb taxmin qilinadi. U Qo‘qon adabiy muhitida voyaga yetib, o‘sha davrning taniqli shoirlari bilan yaqin ijodiy aloqada bo‘lgan. Vasfiy nafaqat shoir, balki o‘z davrining ziyoli kishilaridan biri edi. U arab va fors tillarini mukammal bilgan va Sharq adabiyoti an‘analarini chuqur o‘rgangan. Vasfiy ijodi g‘azal janrida katta mavqega ega. U she‘rlarida insoniy tuyg‘ularni, muhabbatni, sadoqatni va hayotning murakkab tomonlarini nazokat bilan tasvirlagan. Uning ijodi faqat romantik emas, balki didaktik yo‘nalishda ham bo‘lib, insonni ma‘naviy poklikka va hayotning mohiyatini anglashga da‘vat qiladi. Vasfiy o‘zbek adabiyoti tarixida o‘ziga xos o‘rin egallaydi. Uning she‘rlari faqat adabiy meros emas, balki o‘zbek xalqining ma‘naviy boyligiga aylangan. Shoir ijodi bugungi kunda ham mumtoz o‘zbek adabiyotini o‘rganishda katta ahamiyatga ega.²

"Sallamno" o‘zining milliy uslubi va jonli ifodasi bilan zamon va makon chegaralarini buzib, turli avlod vakillarining qalbini zabt etishda davom etmoqda. Bu asar faqat ko‘ngilochar emas, balki inson ruhiyatini boyituvchi ma‘naviy manbadir. G‘azalda ma‘shuqaning husni, sevishganlarning visol intizori va hijron iztiroblari tasvirlangan. Vasfiy she‘rlarining o‘ziga xosligi ulardagi sof lirizm va hayotiy mazmunning boy ifodasida ko‘rinadi. Hasanovning musiqasi esa ushbu tuyg‘ularni teran va ta‘sirli tarzda tinglovchiga yetkazadi.

Sallamno

Vasfiy N.Hasanov

O‘rtacha

3

² Zokirov, U. - "O‘zbek g‘azalnavis shoirlari". Toshkent: Fan, 1980.

³ An‘anaviy xonandalik o‘quv-uslubiy qo‘llanma. M.Ergashev – Tasviriy san‘at va Musiqa ta‘limi kafedrasini mudiri,

Kaloming jonfizo la'li durafshoningga sallamno
Ko 'zim shabnam to'kar gulbargi handoningga sallamno.
Jamoling sadqasida hatti rayhoningga sallamno
Gulzoring bog'i jannatdur, gulistoningga sallamno.

Qaddi ruhi ravon sarvi hiromoningga sallamno

Aylansun quling
G'aming jon birla paymon bog'ladi darding ishonmaydur
Ko'ngul saydi nigohing bul dilu joning ishonmaydur

Necha husningga boqsam ko'z tomoshodin uzolmaydur
Qadding jon ichra pinhon aylasang vafing tuganmaydur

Ikki ohu ko'z ila hayri mujgoningga sallamno, sallamno yora
Aylansun quling

Ikki ohu ko'z ila hayri mujgoningga sallamno (2)⁴

Xulosa qilib aytganda Vasfiyning g'azali "Sallamno" ma'naviy chuqurligi va badiiy nafisligi bilan ajralib turadi. Bu she'rda sevgi, sadoqat va insoniy his-tuyg'ular yuksak mahorat bilan tarannum etilgan. Vasfiy o'zining mumtoz uslubiga sodiq qolgan holda, g'azalda yor va oshiqning ruhiy holatini, ularning nozik va murakkab munosabatlarini tasvirlagan. She'rning har bir misrasi ohangdor va ma'noli bo'lib, o'quvchi qalbiga chuqur ta'sir qiladi.

Nabijon Hasanovning bu she'rga bastalagan musiqasi she'rning ma'naviy boyligini yanada teran ochib beradi. Hasanovning kuylarida milliy an'analar va zamonaviy musiqiy uslublar uyg'unlashgan. "Sallamno" musiqasi she'r mazmuniga mos ravishda ohangdor, yuraklarga o'rnashuvchi va chuqur hissiyot uyg'otuvchi bir asar hisoblanadi. Musiqa she'rdagi muhabbat va intizorlik kayfiyatini yanada kuchaytiradi. "Sallamno" asari milliy musiqiy va adabiy merosimizning yorqin namunalaridan biri.

She'r va musiqaning uyg'unligi, insoniy tuyg'ularni samimiy tarzda aks ettirganligi bilan nafaqat o'zbek san'ati, balki umuminsoniy madaniyat uchun ham ahamiyatlidir. Ushbu asar san'at ixlosmandlari orasida keng tanilgan bo'lib, ko'plab ijrochilar repertuaridan o'rin olgan. "Sallamno" asari milliy musiqiy va adabiy

dotsent. Q.Toshtemirov- Tasviriy san'at va Musiqa ta'limi kafedrasida o'qituvchisi.

⁴ An'anaviy xonandalik o'quv-uslubiy qo'llanma. M.Ergashev – Tasviriy san'at va Musiqa ta'limi kafedrasida mudiri, dotsent. Q.Toshtemirov- Tasviriy san'at va Musiqa ta'limi kafedrasida o'qituvchisi.

merosimizning yorqin namunalaridan biri. She'r va musiqaning uyg'unligi, insoniy tuyg'ularni samimiy tarzda aks ettirganligi bilan nafaqat o'zbek san'ati, balki umuminsoniy madaniyat uchun ham ahamiyatlidir. Ushbu asar san'at ixlosmandlari orasida keng tanilgan bo'lib, ko'plab ijrochilar repertuaridan o'rin olgan. Vasfiy va Nabijon Hasanov ijodi o'rtasidagi bu uyg'unlik milliy san'atimizning boyligi va chuqur falsafiy mazmunini namoyon etadi. "Sallamno" sevgi va sadoqatning abadiy qadriyat ekanligini musiqiy va she'riy shaklda yuksak mahorat bilan tarannum etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. An'anaviy xonandalik o'quv-uslubiy qo'llanma. M.Ergashev – Tasviriy san'at va Musiqa ta'limi kafedrası mudiri, dotsent. Q.Toshtemirov- Tasviriy san'at va Musiqa ta'limi kafedrası o'qituvchisi.
2. <https://uz.wikipedia.org/wiki/>
3. Zokirov, U. - "O'zbek g'azalnavis shoirlari". Toshkent: Fan, 1980.
4. Fitrat, A. - "O'zbek adabiyoti namunalari". Toshkent: Fan nashriyoti, 1968.